

Spis treści

Wstęp	9
-----------------	---

I. Specyfika powiązań regionalnych w Azji i Pacyfiku

Paweł Szwiec: Integracja w Azji Wschodniej – geneza, przejawy, skutki, perspektywy	13
Zbigniew Olesiński: Mechanizm organizacyjny procesów integracyjnych w Azji Południowo-Wschodniej	21
Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 i ASEAN-4: problemy na drodze do integracji regionu Azji Południowo-Wschodniej	31
Katarzyna A. Nawrot: Proces integracji regionalnej państw ASEAN	46
Ewa Oziewicz: Nowy regionalizm azjatycki z perspektywy ASEAN	55
Krystyna Żołądkiewicz: Integracja ekonomiczna w regionie Pacyfiku na przykładzie Strefy Wolnego Handlu Australii i Nowej Zelandii	64
Anna Calek: Perspektywy rozwoju gospodarczego mikropaństw Południowego Pacyfiku w ramach ugrupowania integracyjnego SPARTECA	76
Karolina Klecha-Tylec: Wschodni Obszar Wzrostu ASEAN jako przykład współpracy subregionalnej	84
Malgorzata Dziembała: Stosunki gospodarcze i polityczne Unii Europejskiej z krajami ASEAN na początku XXI wieku	94
Katarzyna Żukrowska: Stan zaawansowania integracji w ramach ASEAN a stosunki z Unią Europejską	106

II. Płaszczyzny i obszary współpracy regionalnej w Azji i Pacyfiku

Mariusz Szuster: Przesłanki lokalizacji produkcji w krajach azjatyckich	123
Jarosław Brach: Zagrożenie ze strony chińskich i indyjskich producentów ciężarówek dla liderów europejskich	130
Edyta Pawlak: Liberalizacja handlu jako czynnik rozwoju ugrupowań integracyjnych rejonu Azji i Pacyfiku	146
Monika Wyrzykowska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Chinach a bezpośrednie inwestycje Chińskiej Republiki Ludowej – najnowsze trendy i perspektywy	155
Sebastian Domżałski: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce Malezji na tle państw Azji Południowo-Wschodniej	165

Iwona Pawlas: Azja jako obszar funkcjonowania korporacji transnarodowych w zakresie działalności badawczo-rozwojowej	175
Bogusława Drelich-Skulska: Powiązania sieciowe przedsiębiorstw w regionie Azji i Pacyfiku	182
Elżbieta Pleśniak: Usługi outsourcingowe w Indiach	195
Szymon Mazurek: Giełdy papierów wartościowych w regionie Azji i Pacyfiku	206
Łukasz Fijałkowski: Regionalny wymiar bezpieczeństwa w Azji Południowo-Wschodniej. Idea Wspólnoty ASEAN w świetle koncepcji wspólnot bezpieczeństwa	216
Paweł Łyszczak: Rywalizacja o zasoby surowców energetycznych w basenie Morza Południowochińskiego	226

III. Makroekonomiczny wymiar procesów integracyjnych w Azji i Pacyfiku

Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: Indie – narodziny drugiego azjatyckiego giganta?	237
Małgorzata Domiter: Znaczenie polityki handlowej Japonii dla jej dominującej pozycji w regionie Azji i Pacyfiku	246
Anna Jankowiak: Znaczenie ekonomiczne Hongkongu w regionie Azji i Pacyfiku	261
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – wizerunek Chin w świecie w świetle rankingu Anholt Nation Brands Index	273
Patrycja Stermach: Ocena ryzyka państw ASEAN na podstawie metody klasyfikacji ryzyka kraju (<i>The Country Risk Classification Method – CRCM</i>)	282

IV. Społeczne i kulturowe wymiary procesów integracyjnych

Małgorzata Bartosik-Purgat: Kultura i konsument w świetle procesów globalnego rynku	293
Tadeusz Sporek: Społeczne problemy współczesnego świata – dylematy ochrony środowiska	305
Bogusław Bembenek: Japońskie grupy <i>keiretsu</i> w świetle koncepcji kapitału społecznego	315

Summaries

Paweł Szwiec: Integration in East Asia – causes, indications, outcomes, perspectives	20
Zbigniew Olesiński: Organizational mechanism of integrative processes in South-East Asia	30

Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 and ASEAN-4: Problems on the way to the integration of South East Asia region	45
Katarzyna A. Nawrot: Process of regional integration in ASEAN countries	54
Ewa Oziewicz: New Asian regionalism from the ASEAN perspective	63
Krystyna Żołądkiewicz: Economic integration in Pacific Region on the example of Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement	75
Anna Calek: The perspectives of economic development of the micro-states of South Pacific integration group SPARTECA	83
Karolina Klecha-Tylec: BIMP-EAGA as an example of subregional co-operation	93
Malgorzata Dziębala: Economic and political relations between the European Union and ASEAN countries at the beginning of the 21 st century	105
Katarzyna Żukrowska: ASEAN integration progress and relations with the European Union	120
Mariusz Szuster: The circumstances of manufacturing localization in Asian countries	129
Jarosław Brach: Are Chinese and Indian truck makers able to threaten today's, especially European leaders?	145
Edyta Pawlak: Liberalization of trade as a factor stimulating development of integrative groups of Asia and Pacific region	154
Monika Wyrzykowska: FDI in China and China's FDI – new trends and prospects	164
Sebastian Domżałski: Foreign direct investment in Malaysia against Southeast Asia	174
Iwona Pawlas: Asia and R&D activity of transnational corporations	181
Bogusława Drelich-Skulska: Business networks in Asia and Pacific region	194
Elżbieta Pleśniak: Outsourcing services in India	205
Szymon Mazurek: Stock exchanges in Asia and Pacific	215
Łukasz Fijałkowski: Regional dimension of security in Southeast Asia. The project of ASEAN Community and the notion of security community	225
Paweł Łyszczak: Energy rivalry in the South China Sea	234
Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: India – birth of second Asian giant?	245
Malgorzata Domiter: Significance of Japan's trade policy for its dominant position in the Asia-Pacific region	260
Anna Jankowiak: Hong Kong – the economic role in Asia-Pacific region	272
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – the image of China in the world according to Anholt Nation Brands Index	281
Patrycja Stermach: The Association of Southeast Asian Nations in the OECD Country Risk Classification	288

Malgorzata Bartosik-Purgat: Culture and consumer in the process of global market	304
Tadeusz Sporek: Social problems of the contemporary world – the dilemmas of environmental protection	314
Bogusław Bembek: Japanese <i>keiretsu</i> groups in the light of social capital conception	327

Krystyna Żołądkiewicz

Uniwersytet Gdański

INTEGRACJA EKONOMICZNA W REGIONIE PACYFIKU NA PRZYKŁADZIE STREFY WOLNEGO HANDLU AUSTRALII I NOWEJ ZELANDII

1. Wstęp

Zjawisko integracji ekonomicznej jest bardzo widoczną cechą rozwoju powojennych międzynarodowych stosunków ekonomicznych. Stopniowa eliminacja taryf celnych i innych barier handlowych nie ma wpływu na ograniczanie stanu zaawansowania procesów integracyjnych na świecie. Spowolnienie liberalizacji handlu międzynarodowego na poziomie wielostronnym nawet sprzyja procesowi regionalizacji.

Procesy międzynarodowej integracji ekonomicznej podlegają zmianom ilościowym, jakościowym i strukturalnym. Dynamicznie wzrasta liczba inicjatyw regionalnych ugrupowań ekonomicznych na wszystkich kontynentach. W regionie Pacyfiku już od ponad 25 lat (od 1 stycznia 1983 r.) funkcjonuje „Umowa handlowa o bliskich stosunkach ekonomicznych Australii i Nowej Zelandii” (ANZCERTA lub CER¹).

2. Liberalizacja i bariery w CER

CER (Closer Economic Relations) jest strefą wolnego handlu, w której liberalizacja obejmuje wymianę towarów i usług między krajami partnerskimi oraz swobodę migracji czynnika ludzkiego, pewien stopień swobody przepływu kapitału, a także harmonizację niektórych uregulowań polityki gospodarczej i handlowej. CER dokonał znacznych dostosowań w tym zakresie poprzez liberalizację procedur zakupów państwowych, harmonizację standardów, ujednoczenie niektórych aspektów prawa handlowego i procedur celnych oraz zakaz bezpośrednich

---

¹ Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement (ANZCERTA lub CER).

subwencji państwowych. Szczególnie innowacyjnym krokiem było zastąpienie stosowania procedur antydumpingowych przez harmonizację odpowiednich przepisów w prawie konkurencji. Pozostają jednak jeszcze sfery, które wymagają liberalizacji. Należą do nich niektóre usługi oraz kwestie liberalizacji związane z przepływem inwestycji, dalszą harmonizacją przepisów, kwarantanną itp. Realizację „czterech wolności” w CER ilustruje poniższe zestawienie:

- towary: pełna liberalizacja osiągnięta w 1990 r. (na 5 lat przed terminem),
- usługi: znaczna liberalizacja osiągnięta w 1990 r. (pozostaje niewielka liczba sektorów „wrażliwych”),
- praca: pełna swoboda migracji i wykonywania zawodu,
- kapitał: znacząca liberalizacja unilateralna (brak specjalnej umowy umożliwiającej usuwanie pozostających jeszcze barier).

Jednocześnie scalenie gospodarek obu krajów nastąpiło bez tworzenia organizacyjnych ram porozumienia integracyjnego, a właściwie przy minimalnym zaangażowaniu na tym polu. Jediną wspólną instytucją CER są coroczne (lub stosownie do potrzeb) spotkania ministrów handlu obu państw w celu przeglądu funkcjonowania strefy, poprzedzone rozmowami na tematy dotyczące wymiany handlowej i spraw ekonomicznych, prowadzonymi przez urzędników wyższego szczebla z ministerstw handlu obu krajów².

Istotnym aspektem w funkcjonowaniu CER jest asymetria istniejąca w ugrupowaniu. Choć obydwa kraje tworzące strefę są państwami uprzemysłowionymi o wysokim poziomie rozwoju i podobnej strukturze wytwarzania, to jednak zróżnicowanie potencjałów powoduje znacznie większe uzależnienie Nowej Zelandii od gospodarki Australii niż odwrotnie. Nowa Zelandia, jako mniejszy partner w stosunkach transtasmańskich, jeśli wziąć pod uwagę znaczenie wymiany handlowej i rynku australijskiego dla utrzymania poziomu wzrostu ekonomicznego, nie miała innej możliwości niż podjęcie procesu integracyjnego z Australią.

Oba kraje miały podobną strukturę przemysłową, w podobny sposób, poprzez produkcję zastępującą import, starały się sprzyjać rozwojowi i dywersyfikacji własnego przemysłu. Celowi temu służyły także cła, kwoty importowe i różnorodne bodźce eksportowe³. Formalnym problemem obu krajów były zamknięte i protekcyjne gospodarki. Możemy zatem przyjąć, że to właśnie dzięki CER silnie chronione przez wiele lat sektory przemysłu Australii i Nowej Zelandii napotkały

² *Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement (ANZCERTA), Biennial Report on the Operation of the Agreement, Communication from the Parties, WT/REG111/R/B/3, G/L/777, WTO Committee on Regional Trade Agreements, Geneva, 16 May 2006.*

³ Do połowy lat osiemdziesiątych XX w. polityka handlowa Australii i Nowej Zelandii charakteryzowała się wysokim stopniem interwencjonizmu państwowego i protekcji. Średni poziom stawek celnych w odniesieniu do towarów podlegających ocłenieniu w 1985 r. wynosił w Australii ponad 25%, a w Nowej Zelandii 27,5%, podczas gdy w Kanadzie – 8%, w USA – 5% i Japonii – 5,5%. G.P. Sampson, *The closer Economic Relations Agreement between Australia and New Zealand*, [w:] *Regionalism, Multilateralism and Economic Integration. The recent experience*, red. G.P. Sampson, S. Woolcock, United States University Press, Tokyo-New York 2003, s. 206-207.

zewnątrzną konkurencję. Umożliwiło to racjonalizację tych sektorów, wzrosła także możliwość uzyskiwania innych korzyści z handlu (np. korzyści skali produkcji). Ogólnie zwiększyło to ich zdolność konkurencyjną w skali międzynarodowej. Podobną rolę CER odgrywa w odniesieniu do sektora usługowego obu krajów.

Aspekt „odległości” i zmian w kosztach transportu niewątpliwie miał także wpływ na rozszerzanie relacji wzajemnych krajów członkowskich CER.

2. Struktura powiązań handlowych

Wymiana towarowa. Gospodarki Australii i Nowej Zelandii są małe. To rynek zbytu łącznie ok. 24 mln konsumentów. Tym samym poziom handlu regionalnego CER, w porównaniu z innymi ugrupowaniami, jak UE czy NAFTA, jest relatywnie niewielki (tab. 1). Jest to także niewątpliwie skutek struktury obrotów towarowych obu krajów członkowskich, które limitują większe rozmiary wymiany wewnątrzregionalnej.

Tabela 1. Udział handlu regionalnego w globalnym handlu wybranymi regionalnymi porozumieniami handlowymi

Regiony	2000	2006
UE (25)	100,0	100,0
intraeksp.ort	67,5	67,3
intraimport	64,1	64,2
NAFTA (3)		
intraeksp.ort	55,6	53,8
intraimport	39,6	35,3*
ASEAN (10)		
intraeksp.ort	24,0	25,1
intraimport	23,5	23,1
Mercosur (4)		
Intraeksp.ort	21,0	13,6
intraimport	19,8	18,8
CER (2)		
intraeksp.ort	8,4	7,4
intraimport	7,8	6,7

* dane z 2004 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *International Trade Statistics 2007*, WTO, Geneva 2007; *Composition of Trade Australia 2007*, Market Information and Analysis Section, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, April 2008 (materiały wewnętrzne); *New Zealand External Trade Statistics: June 2007*, Statistics New Zealand, Wellington 2008, s. 5-6.

Jednocześnie udział wymiany obu członków CER z krajami spoza strefy jest duży. Co prawda, Australia jest największym partnerem handlowym Nowej Zelandii z udziałem w wysokości 20% obrotów ogółem, ale Nowa Zelandia zajmuje dopiero piąte miejsce po stronie australijskiego handlu zagranicznego (5% obrotów ogółem). Ilustruje to tab. 2.

Tabela 2. Główni partnerzy handlowi Australii i Nowej Zelandii w 2007 roku (procentowy udział w eksporcie i imporcie ogółem)

Lp.	Australia		Nowa Zelandia	
	Eksport	Import	Eksport	Import
1	Japonia (19)	Chiny (15)	Australia (20)	Australia (21)
2	Chiny (14)	USA (13)	USA (13)	Chiny (13)
3	Korea Płd. (8)	Japonia (10)	Japonia (10)	USA (11)
4	USA (6)	Singapur (6)	Chiny (6)	Japonia (9)
5	Nowa Zelandia (6)	Niemcy (5)	Wielka Brytania (5)	Singapur (5)
6	Indie (6)	Wielka Brytania (4)	Korea Płd. (4)	Niemcy (5)
7	Wielka Brytania (4)	Tajlandia (4)	Tajwan (2)	Korea Płd. (3)
8	Tajwan (4)	Malezja (4)	Niemcy (2)	Wielka Brytania (3)
9	Tajlandia (3)	Nowa Zelandia (3)	Indonezja (2)	Tajlandia (3)
10	Singapur (2)	Korea Płd. (3)	Filipiny (2)	Malezja (2)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Composition of Trade Australia 2007*, Market Information and Analysis Section, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, April 2008 (materiały wewnętrzne); New Zealand External Trade Statistics: June 2007, Statistics New Zealand, Wellington 2008.

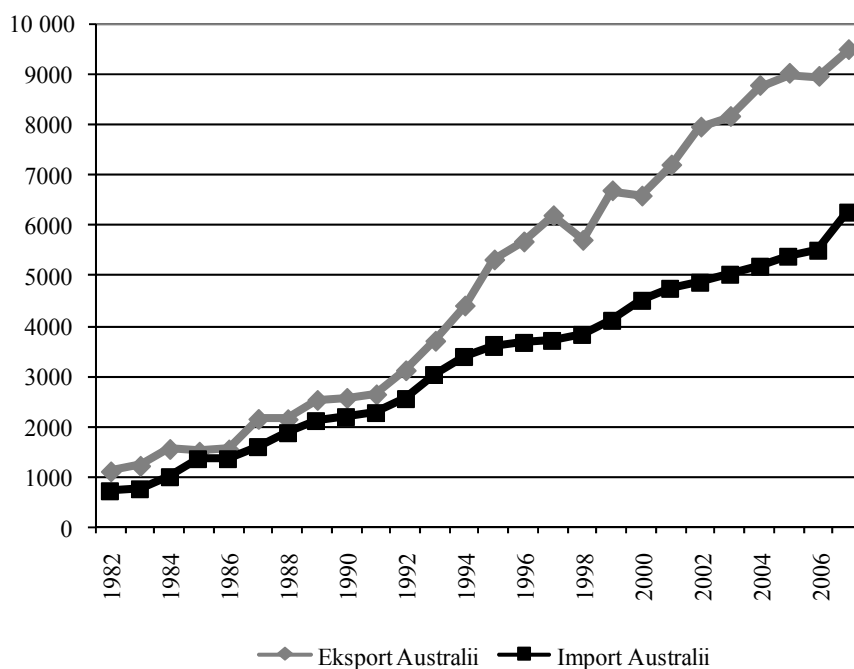
Liberalizacja wymiany handlowej w CER miała jednak istotny wpływ na powstanie nowych strumieni handlu pomiędzy obydwojoma krajami. W tym aspekcie korzyści CER są wyraźne. Tendencję i wielkość wymiany towarowej w CER pokazuje rys 1.

Od powstania strefy nastąpił prawie 9-krotny wzrost obrotów wzajemnych pomiędzy Australią i Nową Zelandią liczony w cenach bieżących. Podczas gdy w 1982 r., a więc przed powstaniem ugrupowania, obroty wzajemne wynosiły 1,8 mld AUD, to w 2007 r. zwiększyły się do 15,7 mld AUD. Eksport z Australii do Nowej Zelandii wzrósł odpowiednio z 1,1 mld do 9,5 mld AUD, a import z Nowej Zelandii do Australii wzrósł z 0,7 mld do 6,2 mld AUD w 2007 roku. O wysokiej dynamice australijsko-nowozelandzkich obrotów handlowych świadczy to, iż w okresie funkcjonowania CER (1983-2004) rosły one w tempie ponad 10% rocznie⁴. Na przykład w ciągu dekady 1986-1996 wzajemne obroty rosły w tempie 11,65%, podczas gdy w tym czasie obroty Australii z pozostałymi krajami zwięk-

⁴ *A Celebration of Trans-Tasman Relations, 20 Years of Closer Economic Relations between Australia and New Zealand 1983-2003*, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, March 2003 i *Composition of Trade Australia 2007...*

szwały się w tempie 8,35% rocznie⁵. Zwraca też uwagę znaczna nadwyżka Australii w obrotach handlowych z Nową Zelandią.

Rys. 1. Wymiana handlowa Australii z Nową Zelandią w CER w latach 1982-2007 (w mln AUD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Composition of Trade Australia 2007*, Market Information and Analysis Section, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, April 2008 (materiały wewnętrzne).

Należy ponadto uwzględnić strukturę towarową tej wymiany. W czasie funkcjonowania porozumienia CER kompozycja handlu wzajemnego uległa istotnemu przeobrażeniu. Struktura towarowa wzajemnej wymiany odzwierciedla przemiany, jakie się w tym okresie dokonały w gospodarkach obu krajów, takie jak: zmiany technologiczne, w konkurencyjności, strukturze przemysłów krajowych, w popycie konsumpcyjnym oraz liberalizacji handlu, i to zarówno w ramach CER, jak i na płaszczyźnie wielostronnej. W handlu wzajemnym Australii i Nowej Zelandii dominują towary przemysłowe, które stanowią 2/3 wymiany ogółem. W tej grupie przeważają produkty intensywnie przetworzone, co zasadniczo różni się od charakteru ich eksportu ogółem. Potwierdza tym samym specjalizację przemysłową pomiędzy obu krajami, będącą rezultatem CER.

⁵ M.A.B. Siddique, S. Chatterjee, *The CER in Action: A Closer Look at Australia-NZ Trade Flows since the 1983*, The University of Western Australia, Department of Economics, Crawley 2002, Discussion Papers No. 02.18, s. 23.

Szczególnie eksport z Australii i Nowej Zelandii do pozostałych krajów świata jest zdominowany przez nieprzetworzone produkty górnicze i rolne. Stanowiły one w 2007 r. 61% eksportu ogółem Australii, w tym ponad 23% przypadało na paliwa, 21% na surowce mineralne, a 13% na produkty żywnościowe. Zaledwie 26% eksportu ogółem stanowił eksport towarów przetworzonych (a 13% – złoto i produkty poufne). Natomiast po stronie importu Australii przeważają produkty przetworzone (78%)⁶. W ramach eksportu Nowej Zelandii tylko na produkty rolne przypadało 54% eksportu ogółem, owoce, drewno i owoce morza – 13%, aluminium – 4,5%, natomiast maszyny stanowiły 5,5% eksportu, a inne produkty przemysłowe 14%. W imporcie Nowej Zelandii najważniejsze miejsce zajmują samochody, maszyny i urządzenia elektryczne – łącznie ponad 33% importu ogółem, i ropa naftowa – 14%, a produkty rolne stanowią 10% importu ogółem⁷.

Zupełnie inaczej wygląda struktura towarowa wymiany pomiędzy Australią i Nową Zelandią. W australijskim eksporcie do Nowej Zelandii przeważają produkty przemysłowe, które w 2007 r. stanowiły ponad 64% eksportu ogółem, na żywność przypadało 12%, paliwa i surowce mineralne 13% (oraz 11% na złoto niemonetarne i artykuły poufne). Z kolei w imporcie Australii z Nowej Zelandii w 2007 r. przeważały również produkty przemysłowe, które stanowiły połowę importu ogółem. Dostyc istotną pozycję zajmował import produktów żywnościowych z udziałem na poziomie 25%, paliw i surowców mineralnych – 19% importu ogółem (oraz 6% złoto niemonetarne i artykuły poufne)⁸.

Oznacza to także zmianę w strukturze handlu bilateralnego wobec sytuacji w momencie powstania CER w 1983 roku. W eksporcie z Australii produkty przemysłowe stanowiły wtedy 54%, produkty żywnościowe 9%, paliwa i surowce mineralne 21% (same paliwa prawie 20%) eksportu ogółem (oraz 16% złoto niemonetarne i artykuły poufne). W imporcie z Nowej Zelandii na produkty przemysłowe przypadało wówczas 63% importu ogółem, żywność 19%, paliwa i surowce mineralne 16% (oraz 2% na artykuły poufne).

Bliższa analiza ukazuje, że w australijskim eksporcie towarów przemysłowych zdecydowanie przeważają produkty wysoko przetworzone (*elaborately transformed*), które w 1983 r. stanowiły 86,5% eksportu tej grupy towarowej (47% całego eksportu), a w 2007 r. już odpowiednio 90% (prawie 58% całego eksportu). W imporcie towarów przemysłowych z Nowej Zelandii w 1983 r. produkty wysoko przetworzone stanowiły 78% importu tej grupy towarowej (połowa importu ogółem), natomiast w 2007 r. odpowiednio prawie 80% (40% importu ogółem).

---

⁶ *Composition of Trade Australia 2006-2007*, Market Information and Analysis Section, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, November 2007, s. 27-30.

⁷ *New Zealand External Trade Statistics: June 2007*, Statistics New Zealand, Wellington 2008, s. 21, 24, 27.

⁸ Obliczenia własne na podstawie *Composition of Trade Australia 2007...*

Tylko niewielki udział w obrotach obu krajów miały mniej przetworzone produkty przemysłowe (*simple transformed*).

Podstawowymi produktami w eksporcie z Australii do Nowej Zelandii w 2007 r. (bez artykułów poufnych i transakcji specjalnych) były rafinowana ropa naftowa, samochody osobowe, leki (włączając weterynaryjne) oraz komputery (tab. 3). Oznaczało to zmianę w stosunku do okresu przed powstaniem CER. Nastąpił bowiem znaczący wzrost obrotów niektórymi artykułami, w tym komputerami i sprzętem gospodarstwa domowego. Utrzymał się natomiast poziom wymiany towarów mniej przetworzonych. Na wysokim poziomie niezmiennie utrzymuje się także eksport ropy naftowej i jej pochodnych.

Tabela 3. Główne towary w eksporcie Australii do Nowej Zelandii w latach 1981/1982 i 2007 (bez artykułów poufnych i transakcji specjalnych)

1981-1982	Wartość (mln AUD)	2007	Wartość (mln AUD)
Produkty naftowe rafinowane	163	Ropa naftowa rafinowana	661
Żelazo i produkty stalowe	66	Komputery i ich części	492
Samochody osobowe	55	Samochody osobowe	436
Produkty medyczne i farmaceutyczne	31	Surowe oleje ropy naftowej	392
Materiały drukowane	28	Leki (także weterynaryjne)	382
Miedź	27	Materiały drukowane	236
Produkty metalowe, gdzie indziej niewymienione	27	Papier i tektura	191
Pojazdy samochodowe, gdzie indziej niewymienione	25	Produkty i przetwory spożywcze, gdzie indziej niewymienione	158
Cukier nierafinowany, niekonfekcjonowany	22	Warzywa i owoce, gdzie indziej niewymienione	147
Części do samochodów	21	Przetwory zbożowe	147
Maszyny biurowe i sprzęt przetwarzania danych	18	Instrumenty medyczne	141
Maszyny specjalistyczne, gdzie indziej niewymienione	17	Chemikalia, gdzie indziej niewymienione	139

Źródło: opracowanie własne na podstawie *A Celebration of Trans-Tasman Relations. 20 Years of Closer Economic Relation between Australia and New Zealand 1983-2003*, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, March 2003; *Composition of Trade Australia 2007*, Market Information and Analysis Sector, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, April 2008 (materiały wewnętrzne).

Po uwzględnieniu handlu artykułami poufnymi i transakcjami specjalnymi, które odgrywają znaczącą rolę w australijskim eksporcie do Nowej Zelandii (łącna wartość eksportu ponad 1 mld AUD), jeszcze lepiej widać, że wśród najważniejszych pozycji w tym eksporcie większość stanowią towary przemysłowe.

Z kolei po stronie importu z Nowej Zelandii do Australii w 2007 r. głównymi pozycjami były: surowa ropa naftowa (ponad 2,5-krotny wzrost importu wobec 2006 r.), papier i karton oraz złoto niemonetarne (tab. 4). Wśród zmian w kształtowaniu się struktury towarowej tego importu przed powstaniem CER i po 25 latach funkcjonowania widać nowe pozycje, a zwłaszcza napoje alkoholowe, artykuły gospodarstwa domowego, maszyny przemysłowe, artykuły z plastyku, jak również tradycyjne towary w eksporcie nowozelandzkim (papier i tektura, drewno, sery i jogurty) i artykuły pofne (154 mln AUD).

Tabela 4. Główne towary w imporcie Australii z Nowej Zelandii w latach 1981/82 i 2007 (bez artykułów pofnych i transakcji specjalnych)

1981/1982	Wartość (mln AUD)	2007	Wartość (mln AUD)
Papier i tektura	77	Surowe oleje ropy naftowej	759
Miazga papierowa i makulatura	48	Papier i tektura	255
Drewno obrobione	35	Złoto niemonetarne	238
Wykładziny podłogowe	31	Napoje alkoholowe	225
Wetna i inna sierść zwierzęca	29	Sprzęt gospodarstwa domowego	206
Ryby	26	Produkty żywnościowe, gdzie indziej niewymienione	203
Wyroby z metali nieszlachetnych, gdzie indziej niewymienione	26	Drewno obrobione	203
Przędza włókiennicza i wetna surowa	25	Sery i jogurty	185
Ubranie i odzież	22	Artykuły z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niewymienione	148
Zwierzęta żywe rzeźne	20	Żywność i zwierzęta żywe, gdzie indziej niewymienione	139
Maszyny przemysłowe, gdzie indziej niewymienione	19	Maszyny przemysłowe	126
Sprzęt gospodarstwa domowego, gdzie indziej niewymienione	19	Chemikalia	124

Źródło: jak w tab. 3.

Podsumowując, można stwierdzić, że liberalizacja obrotów w ramach CER miała korzystny wpływ na australijsko-nowozelandzką wymianę handlową. Spowodowała znaczące zmiany w strukturze towarowej wzajemnej wymiany, zwłaszcza z punktu widzenia Australii – Nowa Zelandia stała się bardzo ważnym rynkiem dla australijskich towarów przemysłowych.

Wymiana usługowa. CER był pierwszym porozumieniem integracyjnym, który objął usługi. W ugrupowaniu obowiązuje pełna swoboda obrotu usługowego. Wyjątki obejmują środki odnoszące się jedynie do działalności w ramach pewnych sektorów, a nie wobec sektorów jako całości.

Obroty usługowe Australii i Nowej Zelandii zajmują coraz ważniejsze miejsce we współpracy obu krajów i ich poziom wzrasta w szybkim tempie. Podczas gdy eksport usług z Australii do Nowej Zelandii w 1983 r. wynosił 0,44 mld AUD, to w 2007 r. osiągnął 3,3 mld AUD. Natomiast po stronie importu usług nastąpił wzrost z 0,45 mld AUD w 1983 r. do 2,3 mld AUD w 2007 roku. Z wyjątkiem lat 1983-1986 w całym okresie funkcjonowania CER eksport usług z Australii był wyższy niż import usług z Nowej Zelandii. Różnica ta się dosyć istotnie pogłębiała. W strukturze obrotów usługowych najważniejszą pozycję zajmują podróże zagraniczne (2/3 eksportu i importu usług), a Australia jest największym rynkiem dla tych usług w Nowej Zelandii. W szybkim tempie rozwija się też australijski eksport usług związanych z tantiemami i opłatami licencyjnymi oraz eksport usług komunikacyjnych, a po stronie Nowej Zelandii – eksport usług komunikacyjnych i biznesowych. Oba kraje są też dla siebie ważnymi rynkami dla dóbr kultury i usług w tym zakresie.

Migracja w CER. Problematyka rynku pracy w CER jest regulowana przez Transtasmańską Umowę w sprawach Podróżowania (TTTA⁹) z 1973 r., umowę dającą nielimitowane prawa pracownicze w obu krajach, umożliwiającą obywatelom Australii i Nowej Zelandii odwiedzanie, przebywanie i pracę w drugim kraju członkowskim na czas nieograniczony, bez konieczności uzyskiwania zgody na wjazd. Ponadto, na mocy Transtasmańskiego Porozumienia w Sprawie Wzajemnego Uznawania (TTMRA¹⁰) z 1988 r. spełnienie standardów dotyczących kwalifikacji zawodowych w jednym z krajów członkowskich jest równoznaczne z ich wypełnieniem w drugim. Tym samym usunięto przeszkody w migracji wykwalifikowanych kadr w strefie, co stanowi znaczący krok w pogłębianiu integracji w ramach CER. Ważną rolę dla migracji transtasmańskiej odegrało również znaczne obniżenie kosztów transportu lotniczego.

W rezultacie migracji transtasmańskiej w 2006 r. w Australii przebywało na stałe lub długi pobyt ok. 476,7 tys. Nowozelandczyków, a w Nowej Zelandii ok. 63 tys. Australijczyków. Jednocześnie istnieje równowaga mierzona relacją liczby imigrantów do obywateli każdego kraju. Nowozelandczycy stanowią 1,9% populacji Australii, a Australijczycy w Nowej Zelandii – 1,5%¹¹.

Przepływy kapitałowe. Płaszczyzna zagranicznych inwestycji nie została ujęta w CER. Australia i Nowa Zelandia prowadzą relatywnie liberalną politykę wobec inwestycji zagranicznych, co w rezultacie sprzyja także wysokiemu poziomowi bezpośrednich inwestycji w relacjach transtasmańskich. Wśród przeszkód podsta-

⁹ Trans-Tasman Travel Arrangement.

¹⁰ Trans-Tasman Mutual Recognition Arrangement.

¹¹ G. Hugo, *New Zealand's immigration policy in an international context: An Australian perspective*, The University of Adelaide, Presentation to Metropolis Plus: Perspectives from New Zealand, Wellington 15 October 2007, www.immigration.govt.nz (5.03.2008).

wowym problemem wydaje się jednak brak transparentnego systemu oceny aplikacji inwestycji zagranicznych i brak gwarancji narodowego traktowania inwestycji. Dlatego rządy obu krajów, zdając sobie sprawę ze znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla właściwego funkcjonowania CER, uzgodniły: „...unikanie w jak największym stopniu dalszych restrykcji wobec inwestorów i potwierdzają, że transtasmańskie inwestycje powinny być przedmiotem minimalnych ograniczeń zarówno obecnie, jak i w przyszłości”¹².

Analizując poziom inwestycji wzajemnych Australii i Nowej Zelandii, dostrzega się wyraźnie stałą tendencję wzrostową zarówno po stronie inwestycji Nowej Zelandii w Australii, jak i australijskich inwestycji w Nowej Zelandii. Dynamika tych zmian jest bardzo wysoka. Inwestycje Nowej Zelandii w Australii wzrosły z pułapu 612 mln AUD przed powstaniem CER do ponad 26 mld AUD (30,1 mld NZD, stan na 31.03.2007.). Stanowiło to 27,3% nowozelandzkich inwestycji ogółem. Natomiast inwestycje australijskie w Nowej Zelandii powiększyły się w tym okresie z poziomu 664 mln AUD w 1982 r. do ok. 69 mld AUD (79 mld NZD) w 2007 r., co stanowiło 31,1% inwestycji zagranicznych w Nowej Zelandii¹³. Natomiast udział Nowej Zelandii wśród źródeł pochodzenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Australii jest relatywnie niski i oscyluje wokół 2,5%, ale na Nową Zelandię przypadało prawie 12,5% australijskich BIZ¹⁴.

W strukturze transtasmańskich przepływów kapitałowych znaczny udział ma sektor bankowy. Do czterech głównych banków australijskich należy ok. 90% nowozelandzkiego rynku bankowego. Wśród głównych branż australijskich inwestycji bezpośrednich znajdują się także usługi ubezpieczeniowe, produkcja przemysłowa, dostawy energii elektrycznej, gazu i wody, usługi biznesowe i nieruchomości, handel hurtowy i detaliczny, zakup ziemi (głównie winnice), usługi komunikacyjne. Różniło się to istotnie od początkowego okresu działania CER, kiedy większość producentów australijskich była zainteresowana tanią produkcją przemysłową w Nowej Zelandii.

Badania przeprowadzone w różnych okresach niezmiennie podkreślają, że wśród czynników wpływających na tak wysokie tempo przepływu inwestycji bardzo ważną rolę odgrywają bliskie stosunki ekonomiczne (dzięki CER) oraz bliskość geograficzna i kulturowa. Główną korzyść z CER upatrywano w większej internacjonalizacji biznesu i dążeniu do światowej konkurencyjności na międzynarodowych rynkach. Z kolei brak harmonizacji ważnych aspektów przepisów podatkowych i regulacji zarządzania korporacjami stanowi istotną przeszkodę dla bezpośrednich inwestycji i zniekształca alokację kapitału na obszarze CER.

---

¹² K. Żołądkiewicz, *Integracja ekonomiczna Australii i Nowej Zelandii jako przykład współczesnych procesów integracyjnych*, Wyd. UG, Gdańsk 2007, s. 227.

¹³ Przeliczenia własne z NZD na AUD wg kursu średniego (Westpac) 1 AUD=1,1464 NZD. *Australia still our main investment partner*, Statistics New Zealand, Media Release 27 September 2007, <http://www.stats.govt.nz> (11.04.2008).

¹⁴ Obliczenia własne na podstawie: *Annual Report 2006-2007*, Foreign Investment Review Board (FIRB), Commonwealth of Australia, Canberra 2008, s. 61.

3. Wnioski końcowe

Zgodnie z teorią międzynarodowej integracji gospodarczej znaczne korzyści osiągają ugrupowania z większą liczbą członków. Dlatego też w przypadku CER nie jest możliwe osiągnięcie porównywalnych efektów i korzyści, jakie występują w strefach z większą liczbą partnerów o wysokim poziomie konkurencyjności.

Niemniej jednak celem dalszej liberalizacji relacji wzajemnych podjęto decyzję o powołaniu jednolitego rynku ekonomicznego (*single economy market* – SEM). Oznacza to rozwijanie atrybutów wyższych form integracji w postaci strefy wolnego handlu. Cechą charakterystyczną tej propozycji jest usuwanie przeszkód administracyjnych w przepływie towarów i kapitału, mających wpływ na warunki konkurencji na rynkach narodowych. Chodzi o usunięcie wszelkich różnic pomiędzy krajami członkowskimi w sferze podatków, uregulowań handlowych i inwestycji, które jeszcze dyskryminują produkty, kapitał czy konsumentów w związku z ich miejscem pochodzenia.

Czy powstanie jednolitego rynku ekonomicznego w ramach CER jest realne? Jeśli wziąć pod uwagę dotychczasowe działania w tym zakresie, jest to bardzo prawdopodobne. Nawet nieobecność ponadnarodowych instytucji w CER oraz niechęć do ograniczania własnej suwerenności narodowej przez kraje członkowskie nie wpłynęły na pogłębianie i poszerzanie procesu integracji. Dominująca pozycja gospodarki australijskiej nie stanowi również przeszkody w procesie umacniania się współzależności gospodarczych w tym regionie, a decyzja o utworzeniu jednolitego rynku ekonomicznego jest dowodem na uzyskiwanie korzyści z CER przez oba kraje członkowskie. Następuje bowiem proces liberalizacji handlu i deregulacji przemysłu w kontekście wspólnego rynku. Jednocześnie wiąże się to z poprawą dostępu do rynku zbytu i zwiększeniem efektywności produkcji, dzięki powiązaniu z partnerem handlowym.

Wydaje się, że analiza ugrupowań z regionu Pacyfiku, w małym stopniu badanych w Polsce, jest ważna i pokazuje tendencje w innych częściach gospodarki światowej. Tym bardziej, że jest to integracja krajów znaczących z punktu widzenia gospodarki światowej, a odległych jedynie w wymiarze geograficznym.

Literatura

- A Celebration of Trans-Tasman Relations, 20 Years of Closer Economic Relations between Australia and New Zealand 1983-2003*, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, March 2003.
- Annual Report 2006-2007*, Foreign Investment Review Board (FIRB), Commonwealth of Australia, Canberra 2008.
- Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement (ANZCERTA), Biennial Report on the Operation of the Agreement, Communication from the Parties*, WT/REG111/R/B/3, G/L/777, WTO Committee on Regional Trade Agreements, Geneva, 16 May 2006.

- Australia still our main investment partner*, Statistics New Zealand, Media Release 27 September 2007, <http://www.stats.govt.nz> (11.04.2008).
- Composition of Trade Australia 2006-2007*, Market Information and Analysis Section, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, November 2007.
- Composition of Trade Australia 2007*, Market Information and Analysis Section, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, April 2008 (materiały wewnętrzne).
- Hugo G., *New Zealand's immigration Policy in an international context: An Australian perspective*, The University of Adelaide, Presentation to Metropolis Plus: Perspectives from New Zealand, Wellington 15 October 2007, www.immigration.govt.nz (5.03.2008).
- International Trade Statistics 2007*, WTO, Geneva 2007.
- International Trade Statistics 2007*, WTO Geneva 2007, *Composition of Trade Australia 2007*, Market Information and Analysis Section, Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), Government of Australia, Canberra, April 2008 (materiały wewnętrzne).
- New Zealand External Trade Statistics: June 2007*, Statistics New Zealand, Wellington 2008.
- Sampson G.P., *The Closer Economic Relations Agreement between Australia and New Zealand*, [w:] *Regionalism, Multilateralism and Economic Integration. The recent Experience*, red. G.P. Sampson, S. Woolcock, United States University Press, Tokyo-New York 2003.
- Siddique M.A.B., Chatterjee S., *The CER in Action: A Closer Look at Australia-NZ Trade Flows since the 1983*, The University of Western Australia, Department of Economics, Crawley 2002, Discussion Papers No. 02.18.
- Żołądkiewicz K., *Integracja ekonomiczna Australii i Nowej Zelandii jako przykład współczesnych procesów integracyjnych*, Wyd. UG, Gdańsk 2007.

ECONOMIC INTEGRATION IN PACIFIC REGION ON THE EXAMPLE OF AUSTRALIA NEW ZEALAND CLOSER ECONOMIC RELATIONS TRADE AGREEMENT

Summary

The CER or ANZCERTA (Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement) is an example of processes of integration in the Pacific Region. It made an important contribution to the broader process of liberalization tackling regulatory barriers to trade, on one hand, and avoiding regulatory regionalism. The CER proves coexistence of regional trade arrangements and multilateral trade reforms. It covers not only simple removal of barriers in members' relations but both countries created more competitive markets, tuning in to the needs of world economy. There are virtually no exceptions to free trade in goods and services, migration of flows and an absence of bureaucracy. Apart from traditional liberalization that is part of a free trade area, there has been a considerable broadening and deepening in the economic relationship between the two countries with respect of their domestic regulations. The CER is now in a stage of covering into the form of Single Economic Market (SEM) being a conventional FTA. The CER is the regional agreement which adds to economic welfare and adds value to the Pacific Region.